

Branislav Fábry: Daniel Lipšic a najnebezpečnejší úrad Slovenska

- CZ24 News | 9. února 2021

SLOVENSKO: Dňa 5. februára 2021 bol na Slovensku zvolený za špeciálneho prokurátora dlhoročný politik D. Lipšic. Ide o problematickú voľbu, pretože táto môže vyvolať pochybnosti o budúcich krokoch Úradu špeciálnej prokuratúry (ÚŠP). Výhrad voči jeho osobe existuje viac ako dosť, avšak tentokrát sa problémy jeho minulosti spájajú aj s problematickou koncentrácie moci na ÚŠP. Špeciálny prokurátor je úrad, ktorý poskytuje veľké možnosti na likvidáciu nepohodlných osôb. V situácii, keď Slovensko zažíva [dramatický úpadok princípov právneho štátu](#), sa kombinácia kontroverzného politika a najnebezpečnejšieho úradu Slovenska môže ukázať ako chyba.

V nasledujúcom texte sa budem venovať týmto témam:

- Výhrady voči Danielovi Lipšicovi
- Najnebezpečnejší úrad Slovenska
- Inkvizičná atmosféra?

Výhrady voči Danielovi Lipšicovi

Výhrady voči D. Lipšicovi sú všeobecne známe a aj ja som sa im venoval v [predošlých článkoch](#).

V tomto texte preto iba zopakujem päť rizík, ktoré môžu diskreditovať trestné konania pri Lipšicovom pôsobení vo funkcii špeciálneho prokurátora.

1. Dvojaký meter a ohýbanie práva

D. Lipšic bol už ako politik povestný svojim dvojakým metrom a ohýbaním práva. Existuje veľké množstvo príkladov takého konania, stačí však spomenúť jeho postoj voči ľuďom, ktorí spáchali dopravnú nehodu v čase, keď bol on ministrom spravodlivosti (2002 – 2006). Hoci v tom období existoval menej prísny trestný zákon, volal po nepodmienečných trestoch. Pri vypočúvaní na špeciálneho prokurátora uviedol, že názor na nepodmienečné tresty zmenil po svojej nehode. Samozrejme, išlo o výhovorku a možno sa pýtať, či by podobne zmenil aj názor na korupciu, keby sa dokázalo, že korumpoval on sám alebo jeho blízke okolie. D. Lipšic tiež opakovane preukázal neuveriteľné ohýbanie práva, napr. keď ako minister spravodlivosti účelovo ohýbal medzinárodno-právnu teóriu spravodlivej vojny, aby ňou odôvodnil agresiu proti Iraku v roku 2003. Treba pozorne sledovať, ako bude D. Lipšic konať v prípade „ohýbania práva“ sudcami.

2. Dôsledky podmieneného trestu

Nech sa budeme na zvolenie D. Lipšica pozeráť akokoľvek zhovievavo, nemôžeme obísť fakt, že ide o osobu, ktorá je v podmienenom výkone trestu odňatia slobody až do októbra 2022. Na Slovensku podľa zákona pritom žiadame bezúhonnosť aj pri oveľa bezvýznamnejších funkciách či zamestnaniach. Ak sme však taký prísni pre obyčajných ľudí, prečo sa pri vysokých funkciách na prokuratúre neberie téma bezúhonnosti vážne? Pri posudzovaní trestného činu D. Lipšica sa musíme pýtať, čo je vážnejšie, či usmrtenie chodca na prechode alebo korupcia, proti ktorej chce vo funkcii bojovať. Vo väčšine sveta je hodnota ľudského života najvyššou hodnotou, hoci na Slovensku to často verejnosti, sfanatizovaná médiami, vidí inak. Treba si však dať pozor aj na medzinárodnú hanbu: v mnohých krajinách by usmrtenie chodca na prechode bolo vnímané ako diskvalifikácia na verejnú funkciu a to by mohlo viesť k výsmechu a nedôvere voči ÚŠP zo strany zahraničných partnerov.

3. Politizácia špeciálnej prokuratúry

Zdá sa, že aj podozrenie z politizácie špeciálnej prokuratúry sa v prípade D. Lipšica berie na veľmi ľahkú váhu. Netreba opakovať, že ešte v roku 2016 kandidoval D. Lipšic na rovnakej kandidátnej listine do NR SR ako súčasný premiér I. Matovič a po Matovičovom volebnom víťazstve 2020 sa zúčastnil na jeho oslave. ÚŠP čelil podozreniu z politizácie už v posledných mesiacoch, voľba D. Lipšica však potvrdila, že politizácia je ešte vážnejší problém než sa doteraz zdalo. Z politizácie sa nemôže D. Lipšic vyvinúť výrokmi o tom, že bude nezávislý, pretože poslanci mu pripravili zákon „na mieru“ a minister Krajniak protekčne pomohol s previerkou od NBÚ. Je paradoxom, že na jednej strane sa v SR menia zákony, aby sa politika oddelila od súdnictva (lex Harabin) a súčasne sa iným zákonom odstraňujú bariéry medzi politikou a prokuratúrou (lex Lipšic). Pri posudzovaní politizácie prokuratúry bude treba brať do úvahy aj úzke vzťahy D. Lipšica a M. Žilinku či iných osôb v bezpečnostných štruktúrach štátu.

4. Medializácia a populizmus

V prípade D. Lipšica ako špeciálneho prokurátora bude zásadným problémom vzťah ÚŠP a médií. D. Lipšic sa aj po odchode z parlamentu v pozícii advokáta presadzoval najmä svojim mediálnym vystupovaním a urobil množstvo bombastických vyhlásení. Ako politik či advokát obvykle zastupoval D. Lipšic konkrétnu jednu stranu, ako špeciálny prokurátor by však mal byť menej zaujatý. Vyhlásenia ako napr. v Kuciakovej kauze by pri výkone funkcie špeciálneho prokurátora boli kontraproduktívne, keďže prokurátor nesmie vidieť veci čierno-bielo. D. Lipšic vo funkcii by tiež nemal vyhľadávať pozornosť médií a presadzovať v nich svoju verziu udalostí. To by bolo

nespravodlivé najmä voči osobám, ktoré vo väzbe nemajú šancu na diskreditačnú kampaň reagovať. Problémom sú aj úniky závažných informácií z trestných spisov do médií, pri ktorých vystupoval D. Lipšic ako advokát a objavili sa podozrenia, že informácie vynášal práve on. Je veľkou výzvou súčasnosti všetky úniky preskúmať a najmä zastaviť. Musíme sa preto pýtať, či D. Lipšic bude schopný zmeniť formu svojho mediálneho vystupovania a prispôbiť ho novej funkcii.

5. Rozpor záujmov a podozrenia z korupcie

Dôvodom mediálnej protekcie D. Lipšica môžu byť jeho úzke prepojenia na konkrétnych novinárov, vrátane podozrení z korupcie novinárov. Tie vyplávali na povrch najmä pri kauze „Lipšicovo stádo“, avšak aj neskôr, vrátane kampane za špeciálneho prokurátora. Závažné podozrenia sa objavili aj v prípade bezpečnostnej previerky od NBÚ na stupeň „prísne tajné“. Pri príprave Lex Lipšic poslanci NR SR na túto otázku zabudli a preto sa musel minister Krajniak ponáhľať s protekčnou „rozprávku“ o právnych službách D. Lipšica. A keďže sa špeciálny prokurátor z veľkej časti zaoberá práve korupciou, je otázne, nakoľko dokáže D. Lipšic dôveryhodne zastávať funkciu hlavného bojovníka proti korupcii. D. Lipšic vystupoval ako advokát aj v mnohých závažných kauzách, kde existuje riziko rozporu záujmov. Netreba spomínať, že existujú aj významné podozrenia z kontaktov s problematickými osobami ako A. Zsuzsová. Možno si tiež predstaviť, ako kriticky by písali médiá o iných osobách, ktoré by so sebou niesli podobnú záťaž.

Najnebezpečnejší úrad Slovenska

Problémy D. Lipšica sa môžu vyostriť aj kvôli veľmi silnému postaveniu, ktoré má špeciálny prokurátor v systéme štátnych orgánov. Zaoberá sa špecifickými témami v trestnom práve, ako sú úkladné vraždy, terorizmus, organizované skupiny či extrémizmus. Zrejme najsilnejšou právomocou sú však široké možnosti v boji proti korupcii. Koncentrácia právomocí pre boji proti korupcii na ÚŠP je pritom **dvojsečná zbraň**. Na jednej strane umožňuje dosahovať výsledky v reálnom boji proti korupcii, na druhej strane však prináša veľké riziká zneužitia a umožňuje likvidáciu politických oponentov. Ak sa do funkcie dostane niekto, kto bude tieto možnosti zneužívať, môže to ovplyvniť charakter štátu a posilniť trend odstraňovania základných princípov právneho štátu na Slovensku. Na ÚŠP pritom pôsobí pomerne úzka skupina ľudí, ktorá už istý čas čelí podozreniu z konkrétnej politickej a ideologickej preferencie, čo sa najviac manifestuje práve pri selektívnosti boja proti korupcii či v boji proti extrémizmu.

Selektívnosť v boji proti extrémizmu sa potvrdzuje napr. pri neochote stíhať prejavy nenávisťného militarizmu a tu nový špeciálny prokurátor bude môcť chrániť svojich politických spojencov, napr. ministra J. Naďa. **Selektívnosť v boji proti korupcii** sa zasa môže prejavovať v dvoch smeroch. Na jednej strane môže ísť o toleranciu voči politickým spojencom, napr. pri kauzách nominantov vlád, ktorých bol D. Lipšic súčasťou. Z hľadiska zneužívania ÚŠP je však oveľa väčšou výzvou masívne zatýkanie, ktoré postihuje súčasne skutočných korupčníkov i osoby, pri ktorých nie sú podozrenia z korupcie presvedčivé. Niet pochyb, že už dnes ÚŠP postupuje aktivisticky, čo preukázal napr. rozdielny názor ÚŠP a ústavného súdu, ktorý v marci 2020 odmietol väzobné stíhanie pre 8 z 13 navrhovaných väzieb pre sudcov. Problematické dôvody pre väzobné stíhanie však existujú aj pri iných funkcionároch, kde ÚS SR súhlas s väzbou nedáva. Najväčším rizikom je teda to, že sa do väzby súčasne zoberie rôznorodá skupina osôb, skutoční i domnelí páchatelia, pričom zlá povest skutočných korupčníkov dopadne aj na nevinných ľudí, ktorých ohovorie nejaký kajúcnik.

Inkvizičná atmosféra?

Zásadným problémom súčasného Slovenska je stav, že kvôli dlhým rokom neúspešného boja proti korupcii je časť verejnosti ochotná akceptovať konania, ktoré by v právnom štáte prijateľné neboli. Týmto problematickým krokom napomáha „inkvizičná“ atmosféra v spoločnosti a zvlášť v médiách.

Zdá sa, že často je **mediálny obraz udalostí** rovnako dôležitý ako dôkazná situácia a vytvára podmienky pre ďalšie predlžovanie väzby obvineného, zvlášť ak obvinený nemôže kvôli väzbe mediálne reagovať. Treba zabrániť tomu, aby sa medializácia stala rozhodujúcim faktorom v trestnom konaní a aby sa väzba neodôvodňovala mediálnym obrazom, ako napr. pri kauze J. Mamráka (pozri [tu](#)). Nedobre do trestných procesov zasahuje aj pandémia koronavírusu – z histórie vieme, že práve v čase morových pandémieí, bola spoločnosť vždy ochotnejšia hľadať a odsudzovať veľké množstvo vinníkov: obvykle sa robili pogromy na heretikov, na Židov či na bosorky. Preto práve v takomto období treba zabrániť spolupráci ÚŠP s médiami či únikom zo spisov a zvláštny pozor dať na koncentráciu moci ÚŠP a médií.

Hoci to môže znieť prehnane, funkcia špeciálneho prokurátora sa trochu podobá na funkciu inkvizítora v minulosti. Medzi oboma inštitúciami existuje síce viacero rozdielov, avšak spoločným znakom je možnosť likvidovať nepohodlných ľudí na základe udaní od osôb, ktoré takto získavajú slobodu, tzv. kajúcnikov. Samozrejme, že dnes netreba tortúru, ale stačí človeka umiestniť do ponížujúcich podmienok v kolúznei väzbe, kde nebude mať mesiace kontakt s rodinou a ponúknuť mu slobodu, ak začne „spolupracovať“. Takýto jednotlivec potom obviní kohokoľvek, len aby sa dostal na slobodu. Väčšinou ani netreba, aby vyšetrovatelia dotyčnému napovedali, koho treba obviňovať – stačí nechať kajúcnika prečítať si články vybraných médií. **Používanie kajúcnikov** je na Slovensku pri téme korupčného správania štátnych funkcionárov populárne, keďže dôkazný materiál býva obvykle veľmi subtílny a dokazovanie náročné. Použitie tohto prostriedku netreba úplne odmietajúť, avšak treba ho vnímať veľmi kriticky a uvedomovať si jeho riziká. Najmä prokurátori ÚŠP by nemali len tak ľahko akceptovať kajúcnické „skratky“ v trestnom konaní, pretože to povedie k problémom na ESLP v Štrasburgu, ako ukázal aj prípad Adamčo proti Slovensku.

Na záver možno len konštatovať, že zvolenie D. Lipšica za špeciálneho prokurátora bude mať pre ÚŠP vážne následky. Nebude prekvapením, ak nová moc po budúcich voľbách Lex Lipšic zmení, aby ho mohla predčasne odvolať. Ak to aj neurobia, môžu podľa Lipšicovho vzoru dosadiť do tejto funkcie vlastného ex-politika a možno tento trend rozšíria aj na ďalšie úrady v SR, ktoré by mali byť nadstranícke. Bez ohľadu na skutočný úmysel poslancov **voľba D. Lipšica úrad špeciálneho prokurátora dosť diskredituje, a je aj silným argumentom v prospech úplného zrušenia tejto funkcie v budúcnosti.**

Autor: Branislav Fábry

Zdroj: <https://davdva.sk/>